

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

תוכן

- א. המפקיד מעות אצל שולחני אם צרורין לא ישתמש בהן לפיכך אם אבדו אינו חייב באחריותן מותרין ישתמש בהן לפיכך אם אבדו חייב באחריותן אצל בעל הבית בין צרורין ובין מותרין לא ישתמש בהן לפיכך אם אבדו אינו חייב באחריותן ... חנוני כשולחני ... בצרורין וחתומין ... בקשר משונה.....1
- ב. המפקיד מעות אצל שולחני אם צרורין לא ישתמש בהן לפיכך אם הוציא לא מעל הגזבר ואם מותרין ישתמש בהן לפיכך אם הוציא מעל הגזבר.....4
- ג. השולח יד בפקדון ... כשעת הוצאה.....5
- ד. האי מאן הגזל חביתא דחמרא מחבריה מעיקרא שויה זוזא השתא שויה ארבעה תברה או שתייה משלם ארבעה איתבר ממילא משלם זוזא.....5
- ה. כל הגזלנין משלמין כשעת הגזילה.....8
- ו. שליחות יד אינה צריכה חסרון.....8
- ז. שואל שלא מדעת לרבנן גזלן הוי.....9
- ח. שבה גזילה ... הגזול את הרחל גזוה ... גזילה חוזרת בעיניה.....10
- ט. דבעינן דעת בעלים.....12
- י. החושב לשלוח יד בפקדון ... אינו חייב עד שישלח בו יד שנאמר אם לא שלח ידו במלאכת רעהו.....14
- יא. הטא את החבית ונטל הימנה רביעית ונשברה אינו משלם אלא רביעית הגביהה ונטל הימנה רביעית ונשברה משלם דמי כולה.....14

דף מג.

א. המפקיד מעות אצל שולחני אם צרורין לא ישתמש בהן לפיכך אם אבדו אינו חייב באחריותן מותרין ישתמש בהן לפיכך אם אבדו חייב באחריותן אצל בעל הבית בין צרורין ובין מותרין לא ישתמש בהן לפיכך אם אבדו אינו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

חייב באחריותו ... חנוני כשולחני ... בצרורין וחתומין ... בקשר משונה

המפקיד¹ מעות² אצל חבירו, אם הנפקד הוא שלחני או חנוני ושומר בחינם, והמעות אינם צרורים, או אפילו צרורים אלא שאינם קשורים בקשר משונה³, מותר הנפקד להשתמש במעות⁴. שמכיון שהמפקיד יודע שהוא צריך למעות תדיר ולא קשרם בקשר משונה, ודאי שאינו מקפיד בשימוש במעותיו⁵.

אבל אם הופקדו אצל בעל הבית, אפילו הם מותרים לא ישתמש בהם, לפיכך אם אברו או נגנבו אינו חייב באחריותו. ואם הוא בשכר חייב בגניבה ואביה ופטור באונסין. יש אומרים⁶ שבזמננו יש לכולם דין שולחני.

ואם קשרם בקשר משונה, וכ"ש כשגילה דעתו בפירוש בשעת הפקדה שאינו רוצה שישתמש בהם, הרי הוא כפקדון הפיץ שאסור להשתמש בהם.

¹ שו"ע ונו"כ רצב ז

² כתב הרמ"א שם, ודוקא מעות, אבל נסכא של כסף (חתיכות כסף לא טבועות) לא, ומיהו הכל לפי הענין.

³ שאין כאן גילוי דעת שמקפיד על ההשתמשות במעות.

⁴ ומשמע שיכול להוציאם לגמרי, ואפילו אינו קונה בהם סחורה שתשאר מזומנת לפניו בכל עת, אלא משקיעם בהלוואות, ואפשר אפילו בפרעון חובות מותר, ובערך ש"י כתב עפ"י דברי המרדכי שאסור להוציאן, רק להשקיעם בסחורה או בהלוואה על המשכון, דומיא דפלא מלוה דעיסקא, ואז אם הרויח במעות הרויח לנפקד ודינו כסתם הלוואה ל' יום, וכן נותנים לו זמן ב"ד לפרעון, אבל כשהלוה בלי משכון, פושע הוא וממון של מפקיד הוא, ואם הפסיד חייב לשלם, ואם הרויח הרויח לבעל המעות, ומ"מ אם קדם ושילם הקרן זכה הנפקד בריוח, עיי' שם שהאריך, וגם באהבת חסד (דיני הלוואה) כתב שאסור לו להלוות ממון הפקדון, וכ"כ בזית רענן (מובא בשו"ת אבני קודש סימן ב), ודייק מלשון הפוסקים שכתבו שמותר להשתמש ולא הזכירו שמותר להוציאם, ובתומים (סימן קכה סק"ג) מצדד לומר בדעת הרמב"ם שאסור לו למסרם לשומר אחר, שמא ישתמש בהם השני ולא ימצא המפקיד מעותיו, וצ"ע.

⁵ סמ"ע שם טו

⁶ בשו"ע כתב, ובעה"ב שרוב עסקיו ברבית (דהיינו שעוסק במעות מזומנים להלוותם לעכו"ם ברבית) דינו כשולחני, לפי שצריך תמיד למעות. וכתב הסמ"ע (ס"ק יח) בשם המרדכי שבזמננו שאין לנו שדות וכרמים, כל עסקינו ברבית וקניית סחורה, וכ"ע דינם כשולחני. ונראה שהמחבר שלא הביא דברי המרדכי, חולק עליו בזה, ובתומים (סימן קכה סק"ג) מדויק גם מדברי הרמב"ם דלא ס"ל כהרא"ש והמרדכי. ובס"ק יט כתב הסמ"ע בשם מהרי"ק (שורש קנה) דאין חילוק בין מקום שהתגרים מצוים לאינם מצוים, וכן אין חילוק בין עשיר שא"צ למעות אלו לבין עני, והמהרי"ק כתב כן לענין שנעשה ש"ש על המעות מפני היתר שימוש, אף על גב דמילתא דלא שכיחא שיודמן לו סחורה ויהא צריך למעות אלו, כיון שהוא באפשר שיבא לידי ריוח נעשה ש"ש, ומשמע מדברי הסמ"ע דה"ה לענין היתר שימוש אין חילוק, שתלוי זה בזה.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ומותר להכניס כסף הפקדון לחשבון שלו בבנק, אף על פי שמשתמש בכסף שבבנק, וגם נהנה במה שמונח יותר כסף בחשבוננו, אין זה בגדר השתמשות בכל הנוגע להלכות אלו. אמנם אם משתמש בכל הכסף ואינו משאיר יתרת זכות כנגד דמי הפקדון, אף על פי שיש לו זכות למשיכת יתר, הרי זה כמשתמש במעות הפקדון, שסוף סוף נהנה במה שאינו משלם רבית על יתרת החובה כנגד דמי הפקדון⁷.

במקום שיש לו רשות⁸ להשתמש במעות, נעשה מיד⁹ כשומר שכר עליהם¹⁰, אפילו קודם שהשתמש בהם, שבהנאה שיכול להשתמש בהם לעת הצורך, ה"ז כמקבל שכר על השמירה, וממילא אפילו באמת גם מקבל שכר, אינו מתחייב יותר. ומ"מ יכול המפקיד לתבוע מעותיו בכל עת¹¹, ואם המעות עדיין בעין שלא הוציאם, דעת כמה אחרונים¹² שאינו יכול ליתן לו מעות אחרים.

⁷ ועוד נראה שאם לא השתמש במעות הפקדון, וקיבל רבית (בין בבנק של עכו"ם ובין בבנק עם הת"ע) מותר, ואפשר שאף צריך לתת הכל לבעל המעות, ולא דמי למתעסק במעות פקדון והרויח שיתבאר להלן (סעיף כב ואילך) שיש אופנים שהרויח לעצמו, שהפקדה בבנק אינו בכלל התעסקות. פתחי חושן חלק ג פרק ה הערה נה

⁸ שו"ע ונו"כ שם

⁹ ואם אמר הנפקד בשעת הפקדה שאינו רוצה להשתמש במעות, נראה פשוט שאסור לו להשתמש בהם, וממילא אינו נעשה ש"ש, וכמ"ש בנה"מ (סק"מ), ובסימן קכ (סק"ג) כתב הנה"מ שאף בתוך הזמן יכול לסלק עצמו מהנאת היתר שימוש, כשאומר למפקיד הנה מעותיך צרורים, ואף על פי שאינו יכול להסתלק מהשמירה בתוך הזמן.

¹⁰ אבל אינו נעשה שואל או לוח על המעות, אף על פי ששואל מתחייב בכל דיניו אף על פי שעדיין לא השתמש בהם. שאני שואל מדעת שיש לו רשות בפירוש להשתמש ואין המשאל יכול לעכב ולתבוע החפץ תוך הזמן, משא"כ במעות פקדון יכול המפקיד לתבוע מעותיו בכל עת, ולכן אינו בטוח כל כך בהיתר השימוש, וירא לקנות בהם סחורה שמא יבא המפקיד פתאום ויתבע פקדונו, ומטעם זה גם אינו דומה לדמי אבידה שיש אומרים שמיד נעשה שואל על המעות משום היתר שימוש, מפני שהוא בטוח יותר שבעל האבידה לא יבא כ"כ מהר, סמ"ע (שם ס"ק טז), והוא עפ"י דברי הראב"ד. ובשם רבינו אפרים כתבו הראשונים תירוץ אחר, שבדמי אבידה בלא"ה הוא ש"ש, משום פרוטה דרב יוסף, ומפני היתר שימוש מעלהו להיות כשואל, אבל בפקדון שהוא ש"ח, די אם נעשה כש"ש משום היתר שימוש, והרא"ש דחה תירוץ זה, שלא מצינו חלוק בש"ש בין שכר מועט לשכר מרובה. וכתבו האחרונים שלתירוץ הראב"ד אם יודע הנפקד שישאר אצלו זמן מרובה דינו כשואל, ולתירוץ רבינו אפרים אין חילוק בזה.

¹¹ שו"ע הרב (הלכות מציאה ופקדון בקו"א סק"ב), וכ"כ בשער משפט (סימן עג סק"ב), שאינו דומה לסתם הלואה שאינו יכול לתבוע תוך ל' יום. וכתב עוד בשו"ע הרב שכל זמן שלא תבעו, אם לא הקפיד בתחלת הפקדה, אינו יכול לעכב עליו מלהשתמש, שכבר קנה זכות ההשתמשות במשיכת המעות, עיין שם שהאריך בטעם הדבר, ואם הפקיד לזמן, משמע בנה"מ (סימן פו סק"ז) שדינו כהלואה ליזמן ואינו יכול לתבוע תוך הזמן.

¹² בש"ך (סק"ח) כתב שיכול ליתן מעות אחרים, וכן משמע בט"ז (סוף סימן עג), אבל החכ"צ (בהגהותיו על הט"ז שם) השיג והוכיח שכל זמן שלא הוציאם, הרי הם ברשות מפקיד לענין אונסין, וכן אם נפסלה המטבע, וה"ה שאינו יכול ליתן מעות אחרים, וממילא דומה לפקדון חפץ שלא שייך בו לשון מחילה אלא לשון מתנה, ועיי' פת"ש (סימן רצב סק"ג) ובאמרי ברוך. אבל בנה"מ (סק"ט) מיישב דברי הש"ך דהו"ל כאילו נתן המפקיד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

לאחר שנשתמש¹³ במעות נתחייב גם באונסין, ואינו נפטר מאחריות, אפילו החזירם למקומם, עד שיחזירם ליד¹⁴ בעלים¹⁵, ויש אומרים¹⁶ שאפילו לא הוציא רק פרוטה אחת מתחייב באונסין על הכל.

נתן לו המפקיד בפירוש רשות להשתמש במעות או בחפץ הפקדון, יש אומרים שנעשה מיד שואל עליהם¹⁷.

ב. המפקיד מעות אצל שולחני אם צוררין לא ישתמש בהן לפיכך אם הוציא לא מעל הגזבר ואם מותרין ישתמש בהן לפיכך אם הוציא מעל הגזבר

כבר התבאר במסכת קידושין דף נג: שהמפקיד מעות¹⁸ הקדש אצל בעל הבית ונשתמש בהן והוציא, בעל הבית מעל, שהרי אין לו רשות להשתמש בהן ובעל הפקדון לא הרשהו.

רשות לנפקד שאם ירצה יקנה אותם ויפרע אחרים תחתיהם, ולכן אם אומר שרוצה לקנותם, אין לו עליו כי אם חוב מעות אחרים, אבל יכול הנפקד לומר שאינו רוצה לקנותם, וכן נראה דעת שו"ע הרב (הלכות מציאה ופקדון בקו"א סק"ב), ועי' דברי משפט (סימן עג סק"ג). ומ"מ נראה שמיד כשתבעו ואמר שרוצה להחזיר לו מעות אחרים, נקנו לו מעות הפקדון ונתחייב באחריות אפילו לא הוציאן. והש"ך לשיטתו כתב עוד (בסימן קכו ס"ק כט) שהמפקיד אצל חברו מעות באופן שמותר לו להשתמש בהם, אין דינו כפקדון לענין שיכול המפקיד להקדישם, ואפילו הם עדיין בעין, והקצה"ח (שם סק"ח) חלק עליו דכל זמן שלא הוציאם, ברשות מפקיד הם, ויכול גם להקדישם. ועי' נחל יצחק (סימן פא אות ו ענף ו).

¹³ שו"ע ונו"כ שם והש"ך (סק"ט) כתב שדינו כלוה, שאם נפסלה המטבע צריך לשלם לו מטבע הוציא (עי' נה"מ ס"ק יא), ואין דינו כשואל או כגולן שיכול לומר לו הרי שלך לפניך (ועי' במרדכי סוף פרק המפקיד שנעשה שואל) והש"ך לשיטתו (בסק"ח) שאפילו המעות בעין יכול ליתן מעות אחרים

¹⁴ יש לעיין למה צריך שיחזירם ליד בעלים, הרי גם בשולח יד ושואל שלא מדעת משמע כגמרא שא"צ רק דעת בעלים, וצריך לומר שגם בזה הטעם מפני שקל בעיניו יותר להוציאם שוב, לכן צריך שיחזיר ליד בעלים, ואז נעשה אצלו כפקדון חדש. פתחי חושן שם הערה סב

¹⁵ ואינו דומה למשתמש בפקדון ברשות שאם החזירה למקומו חזר להיות שומר ופטור מאונסין, דשאני מעות שכבר השתמש בהם וגם עומד להשתמש בהם עוד (סמ"ע ס"ק יז בשם הרא"ש).

¹⁶ נה"מ (סק"י), דכיון שכבר השתמש בפרוטה אחת הוחזק בו להשתמש כבשלו. ובשו"ת אמרי יושר (ח"ב סימן קפה) פסק כדעת הנה"מ, וכתב עוד שם לענין גבאי צדקה שהשתמש במעות שלא נתחייב רק על מה שמונה אצלו באותה שעה, אבל על מה שגובה אח"כ אינו מתחייב משום שהשתמש קודם לכן במקצת המעות.

¹⁷ ש"ך (סימן עב ס"ק לא), ואפילו לא נתן לו רשות בשעת פקדון אלא אח"כ, כיון שהחפץ ברשות הנפקד זכה מיד ברשות ההשתמשות ונעשה שואל אפילו עדיין לא השתמש בו, כדין שואל שחייב מיד, ועי' באהרונים שם. והתומים (ס"ק יט ובאורים ס"ק לא) העלה שאם ביקש השומר רשות להשתמש לכו"ע נעשה שואל, אבל אם הוא עצמו נתן לו רשות, בזה נחלקו הפוסקים, עיין שם.

¹⁸ רמב"ם מעילה פרק ז הלכה ט י

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

הפקידן אצל שולחני או חנווני ולא היו חתומין ולא קשורין קשר משונה, הואיל ויש לו רשות מן הדין להשתמש בהן, אם הוציאו שניהן פטורין, בעל הפקדון פטור שהרי לא אמר לו השתמש בהן, והחנוני פטור מפני שאינן קשורין קשר משונה ולא חתומין, וכאילו השתמש ברשות.

ג. השולח יד בפקדון ... כשעת הוצאה

כבר התבאר לעיל דף מא. שמנאמר בפרשת משפטים בדיני השומרים (שמות כב פסוק י) אם לא שָׁלַח יָדוֹ בְּמִלְאֶכֶת רֵעֵהוּ מִכֶּאֱן¹⁹ שאין השומר רשאי להשתמש בפקדון לצרכו אפילו אם מסכים לשלם מה שיתחייב מכך.

לפיכך שומר השולח יד בפקדון, אפילו אינו מתכוין לגזלו כולו, אלא לגזול ממנו מקצת או להשתמש בו תשמיש המחסרו, משהגביה החפץ על דעת כן, וכן אם משך²⁰ ממקום המונח למקום אחר²¹, הרי זה גזול²² וכל הפקדון עומד ברשותו להתחייב באונסין מאותה עת²³, ומשלם כשויה באותה שעה כדין שאר גזלנים המשלמים כשעת הגזילה²⁴.

ד. האי מאן דגזל חביתא דחמרא מחבריה מעיקרא שויה

זוזא השתא שויה ארבעה תברה או שתייה משלם ארבעה

איתבר ממילא משלם זוזא

¹⁹ כתב בביאור הגר"א שזה מפורש בתורה, ונראה כונתו ממה שחייבה תורה שבועה שלא שלח בה יד, ופשוט שהאיסור הוא מוחלט, אפילו אם מסכים לשלם מה שיתחייב מכך, דומיא דמשתמש בחפץ של חבירו, וכמ"ש בשו"ע (סעיף ה) השולח יד בפקדון ה"ז גזול, ועי' נחל יצחק (ריש סימן צב) שהביא מחלוקת הראשונים אם שולח יד נפסל לעדות ולשבועה). ומ"מ יש חילוק בין שולח יד בפקדון לבין משתמש בחפץ חבירו שלא הופקד אצלו, וכן יש חילוק בין תשמיש המחסרו לבין תשמיש שאינו מחסרו, וכמו שיתבאר בע"ה להלן

²⁰ ובחידושי רעק"א כתב דדוקא בהגבהה או משיכה, אבל במה שעומד בחצירו, אף על פי שמתכוין לחסרו או לגזלו, לא הוי שליחות יד להתחייב

²¹ סמ"ע שם ז

²² שו"ע ונו"כ רצב ה

²³ ועי' סמ"ע (סוף סימן שנה) שכתב בדעת הרמב"ם והשו"ע שאינו מתחייב באונסין אלא כשיש עדים ששלח בה יד, אבל דעת הש"ך שגם בלא עדים מתחייב, עיין שם. ועי' ערך ש"י (סימן שנה), ועי' להלן מדין שואל שלא מדעת.

²⁴ ש"ך רצב ו ועיי"ש מה שנו"נ בדברי המור

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

כבר התבאר במסכת ב"ק דף סה. שהגזול דבר ואין הגזילה בעיניו²⁵, ובשעת איבוד היה שוה יותר מבשעת הגזילה, באופן שאינו זוכה בשבת, אם איבדו הגזול בידים, כגון ששחטה או אכלו, או שיבר הכלי²⁶, וכן אם מכר הגזילה²⁷, משלם כשעת איבוד או שעת מכירה²⁸, ואם נאבדה מאליה משלם כפי שוויה בשעת גזילה, וי"א שגם אם נאבדה בפשיעה דינה כנאבדה מאליה²⁹.

לפיכך הגזול הבית של יין מחבירו³⁰ והרי היא שוה דינר בשעת הגזילה, והוקרה אצלו ועמדה מארבעה, שיבר החבית או שתה אותה או מכרה או נתנה במתנה אחר שהוקרה, משלם ארבעה כשעת הוצאה מן העולם, שאילו הניחה היתה חוזרת בעצמה³¹. נשברה מעצמה או אבדה, משלם דינר כשעת הגזילה.

וכבר התבאר לעיל דף יא. שגנב או גזל כלי ושברו³² או פחתו בידים, או נשבר או נפחת מאליו, או נתקלקל, אינו יכול להחזיר החפץ המקולקל ולהשלים הפחת, ואין אומרים

²⁵ היינו שאינו בעולם, אבל אם נשתנה וקנאו בשנוי, לעולם משלם כשעת הגזילה, ומשמע אפילו השביח בינתיים,

²⁶ שו"ע ונו"כ שם ועיין סמ"ע שם ב

²⁷ כתב בנה"מ סימן שנו סק"ד שאם מכר הנגב ביותר משווי ומתרצה הבעלים בקיום המקח ותובע דמי הגניבה, אין הנגב יכול לפטור עצמו בדמי שוויה כדין תשלומין כשעת הגזילה, דכיון שמכרה ביותר משווי אמרינן כיצד הלה עושה סחורה וכו', כתב בכסף הקדשים סימן שסב דה"ה אם טרח הגזול ומכרו במקום רחוק, אף על פי שאין לך אלא מקומו ושעתו, מ"מ משלם כשעת הוצאה מרשותו, ומשמע שאפילו שכר טרחתו אינו מנכה, וצ"ע.

²⁸ שו"ע ונו"כ שנו"כ ג, שסב י, והיינו כשעת הוצאה מן העולם, ואף על גב דגזול משלם כשעת הגזילה, שאני הכא שעד עתה היה גוף הגזילה ברשות בעלים, שאם היתה בעין היתה חוזרת כפי שוויה עתה, ועתה שאיבדה ה"ז כשעת הגזילה, משא"כ כשנאבדה מעצמה כדלהלן, ובקצה"ח סימן לד סק"ג כתב שחובו מדין מזיק ולא מדין גזול, וכ"כ בשו"ת בית אפרים חו"מ סימן ה, אבל בנה"מ שם סק"ה סובר שגם חוב זה מדין גזול, ועי' אבן האזל פ"א מה' גניבה ה' יד.

²⁹ בסמ"ע שם כתב שאם נאבדה בפשיעה הו"ל כאיבדה בידים, אבל בקצה"ח סק"ב ונה"מ סק"ג כתבו דכיון שאין הגזול שומר אינו חייב בפשיעה, ובשער משפט מיישב דברי הסמ"ע דמ"מ דינו כשומר אבידה, דלא גרע מבא לידו חפץ גנוב שנעשה שומר עליו, וכתב שלדעת התוס' בהיזק שאינו ניכר נפטר בהרי שלך לפניך שו"ע ונו"כ שסב י

³¹ וכיון שהיתה חוזרת בעינה נמצא דהוקרה ברשות דהנגזל. ואף על גב דכל הגזולנין אין משלמין אלא כשעת גזילה, הא עיקר גזילה נעשית בשעה ששתאה או מכרה או שבר החבית, דהא עד הנה ברשות הנגזל הוה קאי להדרה בעינה מן הדין ועתה קלקלה וגרם שלא להחזרה לידו בעין, משא"כ כשנשברה מעצמה. סמ"ע שם יט

³² שו"ע ונו"כ שם ה, שסב יג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

יתן השברים לבעלים וישלים עליהם מה שפחת, אלא יקח הגזלן החפץ לעצמו, ויתן לנגזל חפץ שלם או דמיו³³.

אולם אם נשבר רק מעט ושמו עליו שאינו קונה בשינוי³⁴, והבעלים רוצים ליטול הכלי, ושהגנב והגזלן ישלימו עליהם מה שנפחת שומעין להם³⁵, דלא אמרו שחייבים ליתן כלי שלם או דמיו אלא משום תקנת הבעלים ואם הם אינם רוצים בתקנה הרשות בידם ושומעין להם.

ואם נשתנה שינוי גמור כשאין לו מעות, ובא לשלם במטלטלין, י"א³⁶ שיכול הנגזל לומר כיון שאינך משלם במעות, נחא לי טפי בכלי זה משאר מטלטלין³⁷.

וכן י"א³⁸ אין גרוע שברים אלו משאר מטלטלין, וגם אם הבעלים אינו רוצה בהם שמין אותם לבעלים ומשלם בהם ככל שוה כסף. וי"א³⁹ שבמקום שחייב הגזלן לשלם דמים,

³³ ולא דמי לשאר נזקין דשמין להן השברים, אי בעית אימא קרא ואי בעית אימא סברא. אי בעית אימא קרא, גבי גנב כתיב חיים שנים ישלם, חיים ולא מתים, ובגזלן כתיב אשר גזל כעין שגזל יחזיר לאפוקי שברים, אבל בשאר נזקין כתיב [שם כא, לד] והמת יהיה לו מלמד שהבעלים מטפלין בגבילה. אי בעית אימא סברא והיינו טעמא גנב וגזלן מיד שהוציאו הגניבה או הגזילה מרשות בעלים קנה אותה והוא שלהם ונשבר או נפחת, ברשותם נשבר ונפחת והם צריכים לשלם מה שגנבו וגזלו, אבל מוזיק לא קנה הדבר הנזק ואינו חייב לשלם אלא מה שהזיק. לבוש ומעם הראשון שם ובסמ"ע שנד י

³⁴ שאם לא כן הרי קנאו הנגב והגזלן בשינוי סמ"ע שם שנד יא מהמ"מ

³⁵ בנה"מ סימן שמו סק"ט כתב שבכלי שנשבר באופן שיש בו דין שנוי, אף אם נתייקרו השברים, הריוח לגזלן, וכן בהמה שמתה והנבילה שוה יותר, עיין שם. ולכאורה נראה דכל זה אינו אלא לתירוץ המ"מ והסמ"ע, אבל לפי תירוץ הט"ז יש לעיין בזה, דאפשר שהידוש הוא שהידשה תורה בשברים שהברירה ביד הבעלים, וא"כ אף היוקר הוא שלו, ומ"מ נראה שאף לסברת הט"ז אינו אלא לענין שיכול לתבוע החזרת השברים, אבל אם אינו רוצה בשברים, אפשר שמורה הט"ז שאינו יכול לתבוע שבת השברים, ועוד אפשר שאפילו כשרוצה הבעלים בשברים אפשר שאין החידוש אלא בכדי שווים בשעת שבירה, אבל מה שנתייקר משעת שבירה ואילך, כיון שסוף סוף שנוי הוא, ומן התורה קונה, אף על פי שהייב לתת לו השברים, צריך הבעלים להחזיר לו מה שנתייקרו, וצ"ע. ואם הוולו השברים, כתב בנה"מ סימן שסג סק"ו דכיון שאין שמין לגזלן, פחת הזול על הגזלן, ונראה שבוה לכו"ע הדין כן, (עי' בדיני פקדון פרק ז בדין הוקרו או הוולו השברים), ועוד כתב שם בשם הרשב"א שדוקא בגזלן ממש, פחת השברים על הגזלן, אבל בשואל שלא מדעת, לא קנסוהו כל כך, ואם הוולו השברים פחת הזול על הבעלים (ויש להסתפק אם כוונתו גם שיכול להחזיר השברים אף שלא ברצון הבעלים). וכתב בנה"מ דהיינו דוקא אם הוולו, אבל אם נאנסו לגמרי, ודאי חייב כדין שואל שלא מדעת, וכוונתו דלא עדיף מנאנס בלא שבירה שחייב כיון שדינו כגזלן.

³⁶ סמ"ע שסב ס"ק כג ועי' חזו"א ב"ק סימן ז סק"א.

³⁷ בנה"מ סימן שמו סק"ט כתב שבכלי שנשבר באופן שיש בו דין שנוי, אף אם נתייקרו השברים, הריוח לגזלן, וכן בהמה שמתה והנבילה שוה יותר, עיין שם. ואם הוולו השברים, כתב בנה"מ סימן שסג סק"ו דכיון שאין שמין לגזלן, פחת הזול על הגזלן.

³⁸ ש"ך שנד שם ז שלדעת כמה פוסקים לא קיי"ל כהרמ"ה, ואפילו יש לו מעות יכול לסלקו במטלטלין,

³⁹ רמ"א שנד שם ובביאור הגר"א כתב שלדעת התוס' בב"ק אפילו אין לו מעות אינו יכול לסלקו בשברים, אלא או מעות או מטלטלין שלמים, ועי' שו"ת בית אפרים חו"מ סימן ה ובחזו"א ב"ק סימן ז סק"ה,

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

אם יש לו מעות מזומנים אינו יכול לשלם בשוה כסף, אבל אם אין לו מעות יכול לסלקו במטלטלין, וגם בחפץ הגזילה שנפחת, כשאר שוה כסף לפי שוויו עתה.

ה. כל הגזלנין משלמין כשעת הגזילה

כבר התבאר במסכת פסחים דף לב. ובמסכת ב"ק דף צג: שהגזול או גונב מחבירו⁴⁰, כשהגניבה והגזילה כשהם בעין ולא קנאם בשנוי, צריך להחזיר החפץ בעין, ואינו נפטר בהשבת דמים, ובמקום שמשלם דמים, וכן כשנשתנה ערך הגזילה, אמרו חז"ל כל הגזלנים משלמין כשעת הגזילה.

לפיכך אם אבדה נשברה או נשרפה הגזילה ואין הגזילה בעין⁴¹, ובשעת איבוד היה שוה יותר מבשעת הגזילה, באופן שאינו זוכה בשבת, אם איבוד הגזול בידים, כגון ששחטה או אכלו, או שיבר או שרף הכלי, וכן אם מכר הגזילה, משלם כשעת איבוד או שעת מכירה⁴². ואם נאבדה מאליה משלם כפי שוויה בשעת גזילה, וי"א⁴³ שגם אם נאבדה בפשיעה דינה כנאבדה מאליה.

נפחת שווי הגזילה, ושוה פחות מבשעת הגזילה, בין שפחתו בידים ובין נפחת מאליו, אם הוא פחת הניכר, משלם כפי שוויה בשעת הגזילה.

דף מג:

ו. שליחות יד אינה צריכה חסרון

⁴⁰ פתחי חושן חלק ה (גניבה ואונאה) פרק ה, א, ז-ח

⁴¹ אך אם נשתנה וקנה בשינוי לעולם משלם כשעת הגזילה אפילו אם השביח בינתיים שם ס"ק טו

⁴² שו"ע סימן שנד סעיף ג וסימן שסב סעיף י, והיינו כשעת הוצאה מן העולם, ואף על גב הגזול משלם כשעת הגזילה, שאני הכא שער עתה היה גוף הגזילה ברשות בעלים, שאם היתה בעין היתה חוזרת כפי שוויה עתה, ועתה שאיבדה ה"ז כשעת הגזילה, משא"כ כשנאבדה מעצמה כדלהלן, ובקצה"ח סימן לד סק"ג כתב שהיובו מדין מזיק ולא מדין גזול, וכ"כ בשו"ת בית אפרים חו"מ סימן ה, אבל בנה"מ שם סק"ה סובר שגם חיוב זה מדין גזול, ועי' אבן האזל פ"א מה' גניבה ה' יד

⁴³ בסמ"ע שם דהו"ל כאיבדה בידים, אבל בקצה"ח סק"ב ונה"מ סק"ג כתבו דכיון שאין הגזול שומר אינו חייב בפשיעה, ובשער משפט מיישב דברי הסמ"ע דמ"מ דינו כשומר אבידה.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

כבר התבאר לעיל דף מא. שומר השולח יד בפקדון, הרי כל הפקדון עומד ברשותו להתחייב באונסין⁴⁴, אף על פי שעדיין לא השתמש בו ולא חסר ממנו כלום, דקיי"ל שליחות יד אינה צריכה חסרון, שאין צריך שיחסר עכשיו, אבל הגבהה ע"ד לחסר צריך, ואינו נפטר אפילו חזר והניח החפץ למקומו הראשון⁴⁵, ואפילו החזירו לבית בעלים ממש⁴⁶ עד שיודיע לבעלים ששלח בה יד, ואם יתרצה להשאירו אצלו חזר להיות דינו כשומר⁴⁷. שמכיון שנמל ע"ד לחסר או לגזול, כלתה שמירתו כלפי הבעלים, ועמדה ברשותו כגזול. וכ"ש כשנתכוין לגזול כולו.

נתכוין להשתמש בפקדון⁴⁸ בתשמיש שאינו מחסרו, אף על פי שהגביה על דעת כן, אינו נעשה שולח יד בכך עד שישתמש בו⁴⁹, ואז דינו כשואל שלא מדעת שנקרא גזול⁵⁰.

ז. שואל שלא מדעת לרבנו גזולן הוי

⁴⁴ ועי' סמ"ע (סוף סימן שנה) שכתב בדעת הרמב"ם והשו"ע שאינו מתחייב באונסין אלא כשיש עדים ששלח בה יד, אבל דעת הש"ך שגם בלא עדים מתחייב, עיין שם. ועי' ערך ש"י (סימן שנה), ועי' להלן מדין שואל שלא מדעת.

⁴⁵ סמ"ע שם א

⁴⁶ וכתב רעק"א שם בשם הרמב"ן והרשב"א שאפילו החזירו לבית בעלים ממש, אינו נפטר עד שיודיעו, דכיון שהפקדו הבעלים אצלו הרי לא רצה שיהא החפץ בביתו, ואין זה רשות בעלים, עיין שם.

⁴⁷ שו"ע ונו"כ שנה ג

⁴⁸ שו"ע ונו"כ רצב א

⁴⁹ ובחידושי רעק"א כתב בשם הנ"י שמשעת הגבהה חייב, וכ"כ במהנ"א (ה' גזילה סימן יט), ומ"מ כתב שאף לדעת המור שאינו חייב עד שישתמש, יש להסתפק, דכיון שצריך לישבע שלא שלח בו יד ואינו יכול, אפשר דהו"ל מחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם.

⁵⁰ בתרומת הכרי האריך לתמוה על דברי השו"ע, וגם על דברי הב"י שכ"כ, ועי' בהגהות חתנו שם ובחזו"א (ליקוטים סימן כ לב"מ דף מא). וכתב בנה"מ (סק"ב) עפ"י דברי הרמב"ן והר"ן שבדבר שאין הבעלים מקפיד על תשמישו ויחד לו מקום, ונשתמש בו במקומו, אף בשעת שאלה פטור מאונסין. ובדברי משפט (סימן שמ) כתב שבאונס שאפשר שאם לא היה משתמש לא היה בא, אף לדעת הרמב"ן חייב. וצ"ע מ"ש משואל ברשות שמתחייב בתשמיש אף כשלא הוציאו ממקומו, כמ"ש הנה"מ (סק"ג וכן בסימן שמ). ועי' דברי חיים (דיני שומרים סימן ט) שעמד בזה.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

השואל חפץ⁵¹ שלא מדעת בעלים, הרי הוא גזולן וחייב אפילו באונסין, ואפילו במתה מחמת מלאכה, ויש אומרים⁵² שגם אם שאל מבני ביתו שלא בידעתו אין דינו כשואל להפטר במתה מחמת מלאכה.

השואל חפץ לצורך מצוה יש אומרים⁵³ שאין דינו כשואל להתחייב באונסין, וכן אם שאל חפץ לצורך הצלת נפשות יש פוטרם⁵⁴ מאונסין.

ח. שבח גזילה ... הגזול את הרחל גזזה ... גזילה חוזרת בעיניה

כבר התבאר במסכת ב"ק דף צד. ודרף צה. שגזילה שנתיאשו⁵⁵ הבעלים ממנה ולא נשתנית, למרות שגוף הגזילה לא קנה, שיאוש לחוד אינו קונה, מ"מ קנה הגזולן כל השבח שהשביח אחר יאוש, ואינו משלם אלא כשעת הגזילה, אם אין הגזילה בעין, ודבר זה מדבריהם, מפני תקנת השבים.

⁵¹ שו"ע ונו"כ שנת ה, שסג ה

⁵² ערך ש"י (סימן שמ), שאפילו נושאת ונותנת אינה יכולה למחול וליתן, וא"כ היה הבעל יכול להוציא ממנו החפץ ולומר לתקוני שדרתיך ולא לעוותי, ובפרט לסברת הרמב"ן שפטור מתה מחמת מלאכה אינו אלא משום פשיעת המשאיל, דלא שייך כאן טעם זה. עיין שם. ומ"מ משמע שאין דינו כשואל שלא מדעת, ועי' שו"ע (סימן שסו סעיף ג) ובסמ"ע וט"ז (שם), ועי' מג"א (סימן תרנח סק"ג) בד"ן אשה שהשאילה לולב ביום טוב ראשון שלא מדעת בעלה ובמ"ב (סק"ח) ובשער הציון (שם), ועי' שו"ת מהרש"ם (ח"ב סימן רכב) בד"ן שותף שהשאיל בלא ידיעת השותף השני, ד"ג (כלל צ סימן ד), פעמוני זהב (סימן קעו סעיף י).

⁵³ במחנה אפרים (דיני נדרים סימן כד) מסתפק בזה, שלפירוש רש"י והרא"ש משמע שאינו חייב באונסין כי אם כשיש לו הנאת ממון שזה פרומה ושואל שופר לתקוע בו, כיון דמצוות לאו ליהנות ניתנו, אין זו הנאת ממון, ולא דמי לשאל ספר שחייב באונסין, משום שספרים עשויים להשכיר ונהנה מדמי השכירות, משא"כ שופר אינו עשוי להשכיר. ומ"מ לא הכריע. ובשו"ת אמרי יושר (ח"א סוף סימן קיז) כתב לסברת המחנ"א דה"ה תפילין אין דרך להשכיר. כתב בדעת קדושים (ליו"ד סימן רעט) שהלומד בספר שאול ומצא בו טעות דמוכה, נכון לתקנו, ואם עי"ז יהא נראה כמנומר לא יגיה אלא יודיע לבעליו שיש כאן טעות. ועיין בשד"ח (אסיפת דינים מערכת אתרוג סימן ג אות כט) הביא בשם ספר טל אורות שמסתפק במי שלקח לולב או מלית של חבירו שלא מדעתו, ובעודו עוסק במצוה נפסל באונס, אם חייב לשלם ועיין פתחי חושן חלק ג פרק ט הערה נט שהאריך בזה

⁵⁴ נה"מ (סימן עב ס"ק יז), שהשואל כלי להצלת נפשות, או לכבוד דליקה שהוא כהצלת נפשות, פטור מאונסין. ובמשובב נתיבות דחה דעת הנה"מ, דדוקא ברודף פטורו כדי שלא להתמהמה ולא יהיו נמנעים מלהציל, אבל שואל כלי הוא כמציל עצמו בממון חבירו שלא מצינו שתיקנו לפטרו. וגם במנחת פתים דחה דברי הנה"מ, שלא פטרו רודף אלא משום דאל"כ אין לך מציל את חבירו, אבל בהצלת עצמו לא מצינו. ⁵⁵ שו"ע ונו"כ שסב ב כדעת הרמב"ם שאין הגזולן קונה דבר ואף לא השבח קודם יאוש

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ובשמחזיר לו הגזילה שמיין לו השבח ונוטל מן הנגזל. וי"א⁵⁶ שאפילו אם לא נתיאשו הבעלים הדין כן.

ואם הגזילה בעין מחזירה כמות שהיא⁵⁷.

וכבר התבאר שם דף צג: שאם גזל פרה מעוברת וילדה אצלו, או רחל טעונה צמר וגזזה, יש אומרים⁵⁸ שאין זה שנוי אף לגבי הולד והצמר⁵⁹, וכ"ש לגבי גוף הפרה⁶⁰, וי"א⁶¹ שהלידה והגזזה עושה שנוי אף לגבי הפרה והרחל⁶².

ולדיעה השניה הנזכרת⁶³ גם כשגזל פרה ריקנית ונתעברה, או רחל ונטענה צמר אצל הגזול, בין שילדה קודם שתבעו בדין בין שעדיין לא ילדה, גזל רחל ונטענה אצלו, בין שגזזה קודם שתבעה בדין, בין שעדיין לא גזזה, הואיל ונתיאשו הבעלים משלם כשעת הגזילה. ואם ילדה וגזזה, הגזות והולדות של גזול וקונה גם גוף הפרה והרחל⁶⁴. ואם עדיין לא ילדה ולא גזזה⁶⁵, שמיין

⁵⁶ דעת הרמ"א כדעת הרא"ש [ב"ק פ"ט סי' ג'] והמור [סימן שנ"ד סעיף א'] וסיעתיהו. סמ"ע שם ג

⁵⁷ סמ"ע שם ד שבשאינה בעין תקנת השבים שלא יוצאי הגזול מכיסו השבח

⁵⁸ שו"ע ונו"כ שנד א

⁵⁹ בדעת הרמב"ם, וכמ"ש הסמ"ע שם סק"א ובקצה"ח שם סק"א, ודעת הרמב"ן שלגבי גוף הולד והצמר הוי שנוי, וכל הלכה זו אינו אלא לענין אם קונה גוף הפרה או הולד מדין שנוי, אבל יש עוד נ"מ לענין דין שבח גזילה מדין תקנת השבים.

⁶⁰ דעת הרמב"ם במור סימן שנד וסימן שסב, ובוזה גם הרמב"ן מודה, משום דהוי שנוי החזור, שתחזור ותתעבר, וכן הרחל תחזור ותטען צמר

⁶¹ רמ"א שם

⁶² וכפירוש הסמ"ע שהוא דעת המור בשם הרא"ש והראב"ד. ובסמ"ע סימן שנד סק"ב ובסימן שסב ס"ק יד משמע שאף לדעת הרמב"ם קונה גוף הפרה, והט"ז שם תמה (וכתב שכמדומה שיש ט"ס בדבריו), וע"כ מפרש הט"ז בדעת הרמב"ם שבגנב מעוברת וילדה אצלו משלם דמי פרה העומדת לילד, והפרה עם הולד ישארו אצל הגנב, ולא משום שקונה הפרה, אלא כיון שיש חיוב על הגנב לשלם החסרון, והרי קנה הולד ואינו יכול להחזיר פרה מעוברת, אינו יכול לכופ את הבעלים ליקח הפרה ולהשלים החסרון, אלא משלם הכל בדמים, והיינו דמי פרה העומדת לילד, ואה"נ אם ירצה הבעלים יקבל הפרה והגנב ישלים מה שנחסרה אצלו, אבל השבח שהשביחה משעת גניבה, הן בולד והן בנייה הוא של גנב, וכשגנב ריקנית ונתעברה וילדה אצלו קנה הולד ומחזיר פרה לבד, ואם תבעו כשהיא מעוברת, אף על פי שהגנב קנה השבח שמחמת העיבור שהרי אצלו נתעברה, מ"מ יכול הבעלים ליקח הפרה כמו שהיא מעוברת ולסלק לגנב בזווי, עיין שם. ועיי' שער המלך פ"א מה' גניבה ופ"ב מה' גזילה. ומ"מ נראה שלגבי הולד והצמר שבאו לאחר הגניבה וילדה או גזזה קודם שהחזירה, לכו"ע נקנה לגנב, ואף קודם יאוש שלדעת הרמב"ם אינו קונה שבח הבא מאליו, הולד והצמר באופן זה הוי כאילו אינם מגוף הפרה, וצ"ע.

⁶³ דעת המור והרמ"א שם ובסימן שסב, ומה שתחזור ותתעבר פנים חדשות הן, וכתב הב"ח דדוקא טעניה ולידה, אבל אם היתה מעוברת או טעונה ונתגדל הולד או הצמר לא הוי שנוי.

⁶⁴ סמ"ע שם יד

⁶⁵ לרמב"ם אין זה שינוי סמ"ע שם טו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

לו, ונוטל השבח מהנגזל ומחזיר הבהמה עצמה. שהרי קנה השבח משום תקנת השבים כנ"ל, ויש מחלקים⁶⁶ שמעוברת וילדה או טעונה וגזזה הוי שנוי לגבי הפרה והרחל, משא"כ ריקנית ונתעברה או נטענה אינו שנוי.

ט. דבעינן דעת בעלים

כבר התבאר לעיל דף מא. ובמסכת ב"ק דף קיח: שהגנב והגזול⁶⁷ חייבים באחריות הגניבה והגזילה, ואפילו נאבד באונס חייבים לשלם הדמים, ומיד כשעשה מעשה קנין בחפץ הגניבה מתחייב עליו, ואינו נפטר מאחריות עד שיחזיר לרשות בעלים וידע הבעלים שהחזירו. כדי שידע שעליו לשמרו. ואם החזירו למקום שלא ישמרנו הבעלים חייב באחריות.

לא ידע הבעלים שנגנב ממנו⁶⁸, אם החזירו למקום שגנב משם, אף על פי שלא מנו הבעלים ולא ידע שהחזיר יצא⁶⁹.

בדבר שיש בו רוח חיים⁷⁰, כגון שגנב מלה מעדר, אם ידע הבעלים שנגנב והחזירו לעדר שלא מדעת בעלים, חייב באחריות⁷¹ עד שימנה מספר הצאן ויראה שהוחזר, שבבעל חיים שנגנב צריך שמירה יתירה, מפני שכבר הורגל לצאת יותר משאר הצאן. אבל כשידע מהגניבה וידע שהוחזר הרי יודע גם שצריך שמירה יתירה.

אבל אם לא ידע מהגניבה והחזורה, אף על פי שמנה וראה שאינו שחסר, אינו נפטר עד שיודיע לבעלים שהחזיר.

⁶⁶ תוס' ב"ק דף צה ע"ב, וכן דעת הרשב"א, והכריע בן בישי"ש שם סימן ד, שמעוברת וילדה לא הוי שנוי החזור, דמה שתחזור ותתעבר פנים חדשות הן, אבל ריקנית ונתעברה לכשתלד תחזור ממש לכמות שהיתה קודם, ועי' חזו"א ב"ק סימן יז שהאריך בביאור שיטות הראשונים בהלכה זו.

⁶⁷ שו"ע ונו"כ שנה א, ורמ"א סימן שסו סעיף ב

⁶⁸ שו"ע ונו"כ שם

⁶⁹ דכיון שלא ידע שנגנב הרי שומרו כבתחלה, ויש להסתפק כשגנבו ממקום שאינו משתמר, שמסברא נראה שאינו יוצא בהשבה למקום שנטלה

⁷⁰ שו"ע ונו"כ שם ב

⁷¹ ונראה דכל מה שנאמר בהלכה זו שצריך דעת בעלים היינו להתחייב באונסין אם יארע עד שלא נודע לבעלים, אבל מצות השבה קיים בכל אופן שהחזירה לרשות בעלים, וכל שלא אירע כלום פטור מכלום. פתחי חושן חלק ה פרק ד הערה כו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

וכבר התבאר לעיל דף מ: שהשומר על חפץ חבירו⁷² ולא נתכוין להשתמש בפקדון אלא שטלטלה ממקומה, אף על פי שייחד לו הבעלים מקום להניחה שם, אם הטלטול הוא לצורך הפקדון כגון שמונה במקום העלול להתקלקל ומניחו במקום המוצנע יותר⁷³, בין שנשברה מתוך ידו ובין לאחר שהניחה במקום אחר, פטור.

ייחד לו הבעלים מקום, וטלטל החבית מפני שהיה צריך למקומה שרוצה להשתמש במקום שהחבית מונחת. פטור מאונסין דכיון שלא נתכוין להשתמש בחפץ לא נעשה שולח יד, וגם שואל שלא מדעת אינו, ועדיין שומר הוא⁷⁴. אלא אם כן בא האונס מחמת שינוי המקום, ואז חייב אפילו משהניחה⁷⁵.

ואם לא ייחד לו הבעלים מקום, אינו חייב אפילו באונס הבא כתוצאה משינוי המקום דכיון שלא ייחד לו הבעלים מקום, כל מקום הוא מקומו, ואף על פי שבמקרה היה המקום הראשון משומר יותר, הרי לא נתחייב השומר להניחו שם.

אבל באונס הבא מחמת מעשה ההעברה עצמו חייב⁷⁶.

⁷² שו"ע ונו"כ רצב ו

⁷³ סמ"ע ס"ק יב

⁷⁴ רמ"א שם

⁷⁵ רמ"א שם, ופירש הסמ"ע (ס"ק יג) דאיירי אפילו כשהמקום השני משומר יותר, ובאו ליסטים (כן נראה לפרש מ"ש הסמ"ע גנבים, שהרי גניבה לאו אונס הוא, מיהו אפשר דהסמ"ע קאי בש"ח שלגביה הוי גניבה כאונס), שאפשר שבמקום הראשון לא היו באים, ולכן אם חזר והניחה במקום הראשון פטור, וכן משמע קצת בדברי הט"ז. והקשה בנה"מ (סק"ז) למה יתחייב מחמת שינוי המקום, הרי גם בשומר שמסר לשומר אחר, שדרך הבעלים להפקיד אצלו פטור אפילו כשייחד לו הבעלים מקום, וא"כ שומר זה ששינה ממקום למקום בתוך ביתו לא גרע משומר אחר שדרך הבעלים להפקיד אצלו, ומטעם תחלתו בפשיעה שבשעת מלמול נוח להשבר, אין לחייבו, שהרי כשחזר והניחה נסתלקה הפשיעה. וע"כ פירש הנה"מ דאיירי כשהניחה במקום שאינו משומר כ"כ כבמקום הראשון, וחייב משום תחלתו בפשיעה וסופו באונס, וכ"כ במחנה אפרים (הלכות שומרים סימן כט).

⁷⁶ בנה"מ (סק"ח) מדייק בדברי הרמ"א שכתב פטור משהניחה, והרי אפילו מונח עדיין בידו יהא פטור, כיון שלא ייחד לו מקום, ולכן פירש שבא לומר שאם נשברה מתוך ידו, אפשר שמחמת המלמול נשברה, אבל לאחר שהניחה לא שייך לומר כן. וצריך לומר דלא איירי באונס גמור, אלא כעין נתקל, ובלבוש כתב שחייב משום דאזקה בידים.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

**י. החושב לשלוח יד בפקדון ... אינו חייב עד שישלח בו יד
שנאמר אם לא שלח ידו במלאכת רעהו**

החושב לשלוח יד בפקדון, אפילו אם אמר⁷⁷ בפני עדים שרוצה לשלוח יד בפקדון של פלוני שהוא בידו, כבר התבאר במסכת קידושין דף מב: שאינו חייב⁷⁸.

**יא. הטה את החבית ונטל הימנה רביעית ונשברה אינו משלם
אלא רביעית הגביהה ונטל הימנה רביעית ונשברה משלם
דמי כוללה**

כבר התבאר שהמגביה פקדון לשלוח בו יד הרי זה חייב אף על פי שעדיין לא השתמש בו ולא חסר ממנו כלום, ולכן אם הגביה חבית לשלוח בה יד חייב בדמי כולה אפילו לא רצה אלא מקצתה.

אך אם לא הגביה⁷⁹ את החבית אלא הטהו ונטל ממנה רביעית, אינו חייב מדין שליחות יד אלא על הרביעית שנטל. ודוקא נטל, אבל הטה ע"ד ליטול אינו מתחייב, שהרי אין כאן קניין.

⁷⁷ קמ"ל בזה, דאע"ג דכתיב (שמות כ"ב ח') על כל דבר פשע, לא תימא שנתחייב בדיבורו, שהרי כתיב (שם שם י') אם לא שלח ידו במלאכת רעהו, עד שישלח בה יד, ומאי דכתיב על כל דבר פשע, דרשו מיניה בגמ' (ב"מ מ"ד ע"א) דאם אמר לשליח לשלוח יד בפקדון ועשה מאמרו בו דחייב המשלח. סמ"ע שם י'
⁷⁸ צ"ע שהרי כבר נפסק שכל זמן שאינו עושה מעשה קניין אינו נקרא שולח יד, וכ"ש באמירה בעלמא, ולדברי רעק"א אפשר דקמ"ל אפילו עומד בחצרו ואומר. ובחזו"א (הו"מ ליקוטים סימן כ לדה"מ ע"ב) מצדד לומר שבעומד בחצרו קונה בדיבור, ופלוגתא דב"ש וב"ה איירי בחצר שאינו שלו, ומ"מ דחה פירוש זה דאפשר דבעינן דוקא משיכה, ועי' קצה"ח (סימן קפט סק"א) שרצה להוכיח מכאן שמקום שהפקדון מונח חצר של מפקיד הוא, ודחה דאפשר שבשליחות יד בעינן מעשה, כתב במחנה אפרים (הלכות גזילה סימן ז) שאם הגביה הפקדון לנזילו מפני שחשב שהוא שלו, אינו נעשה גזלן משעת הגבהה, שהרי אינו מתכוין לקנות. ובשו"ת תשב"ץ (ח"ד טור ב סימן נד) משמע שאם הגביה ע"ד למכרו, אף על פי שחשב שיש לו רשות לכך, נעשה שולח יד. כתב בחידושי רעק"א, וכ"כ בדברי חיים (דיני שומרים סימן י), דמה שאמרו שהמגביה חבית כדי ליטול רביעית מתחייב על כולה, היינו דוקא כשמתכוין ליטול וליהנות בו, אבל אם נתכוין לשפוך ולהזיק, אינו מתחייב על המותר.

⁷⁹ שו"ע ונו"כ רצב ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה
<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

